

F06 - Pekare och fält

Programmeringsteknik med C och Matlab, 7,5 hp

Niclas Börlin
niclas.borlin@cs.umu.se

Datavetenskap, Umeå universitet

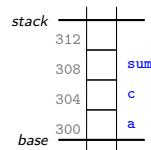
2023-10-06 Fre

Adresser och pekare

Adress-operatorn

- ▶ Alla variabler ligger nånstans i **minnet**
- ▶ Alla har en **adress**
- ▶ Adress-operatorn **&** returnerar **adressen** till variabeln
 - ▶ *ej* värdet

```
code/vars-on-stack.c
12 int main(void)
13 {
14     int a = 2;
15     int c = 3;
16     int sum;
```


- ▶ `printf("The address of c=%p\n", &c);`
 - ▶ The address of c=304

Pekare (1)

- ▶ En pekare eller pekarvariabel är en variabel som innehåller en **adress** till någonting
- ▶ Internt lagras den som ett **heltal**
 - ▶ 32 eller 64 bitar (4 eller 8 bytes) beroende på system
 - ▶ Detta dokument använder **4 bytes**
- ▶ En pekare deklareras med en stjärna (*) **efter** typen
- ▶ Till exempel:

```
int *p;
char *r;
```

- ▶ Här är variabeln p är av typen "pekare till **int**" ("**int** pointer" eller "**pointer to int**")
- ▶ Variabeln r är av typen "pekare till **char**" ("**char** pointer" eller "**pointer to char**")

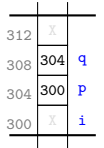
Pekare (2)

- ▶ Inget hindrar att vi har en pekare till en pekare
 - ▶ `int **q;`
 - ▶ Här är variabeln `q` av typen "pekare till pekare till `int`" eller "dubbelpekare till `int`" ("`int double pointer`")
- ▶ Notera att om flera variabler deklarerar i samma sats så är stjärnan kopplad till **variabeln**, inte till typen
 - ▶ Exempel:
 - ▶ `int i, *p, **q;` deklarerar
 - ▶ en variabel `i` av typen `int`
 - ▶ en variabel `p` av typen `int *` (enkelpekare)
 - ▶ en variabel `q` av typen `int **` (dubbelpekare)

Pekare och adress-operatorn

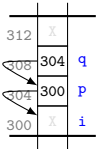
- ▶ En **pekare till** typen `X` kan tilldelas **adressen** för en **variabel** av typen `X`

```
int i, *p, **q;
p = &i;
q = &p;
```


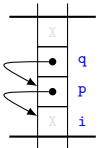
- ▶ Ofta illustrerar man pekare med hjälp av en **pil**

```
int i, *p, **q;
p = &i;
q = &p;
```


- ▶ Oftast utelämnar man adresserna **helt**

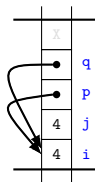
```
int i, *p, **q;
p = &i;
q = &p;
```


Dereferering

- ▶ Studera koden

```
int i, j, *p, *q;
p = &i;
q = &i;
*p = 4; // Same effect as i=4
j = *q; // Same effect as j=i
```


- ▶ Om `p` pekar på (**refererar till**) variabeln `i` så kan vi **dereferera** `p` för att komma åt **värdet** i `i`
 - ▶ Det kallas ibland att vi **följer** pekaren
- ▶ Det görs genom att skriva en stjärna **framför** variabelnamnet
 - ▶ Om `p` är av typen `int *` så är uttrycket `*p` av typen `int`
- ▶ Att `p` och `q` pekar på samma variabel kallas för **aliasing**
 - ▶ Aliasing riskerar att göra koden **svårläslig**

Parameteröverföring (1)

- ▶ Vad kommer att skrivas ut av den här koden?

```
code/add-one1.c
1 #include <stdio.h>
2 void add_one(int n)
3 {
4     n = n + 1;
5 }
6 int main(void)
7 {
8     int a = 5;
9     add_one(a);
10    printf("a = %d\n", a);
11    return 0;
12 }
```

- ▶ ...eller den här?

```
code/add-one2.c
1 #include <stdio.h>
2 void add_one(int *n)
3 {
4     *n = *n + 1;
5 }
6 int main(void)
7 {
8     int a = 5;
9     add_one(&a);
10    printf("a = %d\n", a);
11    return 0;
12 }
```

Parameteröverföring (2)

► Vi testkör!

```
code/add-one1.c
1  #include <stdio.h>
2  void add_one(int n)
3  {
4      n = n + 1;
5  }
6  int main(void)
7  {
8      int a = 5;
9      add_one(a);
10     printf("a = %d\n", a);
11     return 0;
12 }
```

Stack diagram for `add-one1.c`:

- Stack grows downwards.
- Address 56: parameter 1
- Address 9.5: return address
- Address 5: a
- Base register points to 56.
- Stack pointer points to 0.

Parameteröverföring (3)

► Vi testkör det andra exemplet!

```
code/add-one2.c
1  #include <stdio.h>
2  void add_one(int *n)
3  {
4      *n = *n + 1;
5  }
6  int main(void)
7  {
8      int a = 5;
9      add_one(&a);
10     printf("a = %d\n", a);
11     return 0;
12 }
```

Stack diagram for `add-one2.c`:

- Stack grows downwards.
- Address 312: parameter 1
- Address 308: return address
- Address 304: a
- Base register points to 312.
- Stack pointer points to 0.

Vad är skillnaden?

- När funktionen tar emot en `int`-variabel så skickas **värdet** lagrat i variabeln `a` till funktionen
 - Eftersom funktionen inte har `a`'s adress kan den **inte ändra** värdet som lagrats i `a`
- När funktionen tar emot en pekare och vi skickar **adressen** till variabeln `a` kan funktionen ändra vad som finns lagrat i `a` via **pekaren**
- Via pekare kan en funktion ändra variabler **utanför** sin **stack frame**
 - i princip **var som helst** i minnet...

Returvärden från funktioner (1)

- Det normala sättet att returnera värden från en funktion är med **return**
 - Fungerar för **enkla** datatyper, t.ex. `int`, `double`
 - Fungerar för endast **ett** returvärde
 - Exempel: `sin(x)`
- Pekarparametrar tar sig förbi dessa begränsningar
 - Det är möjligt att returnera **egendefinierade typer** (senare)
 - Det är också möjligt att "returnera" **flera** värden
 - Exempel:

```
1  void swap(double *v1, double *v2)
2  {
3      double d = *v1;
4      *v1 = *v2;
5      *v2 = d;
6  }
```

Returvärden från funktioner (2)

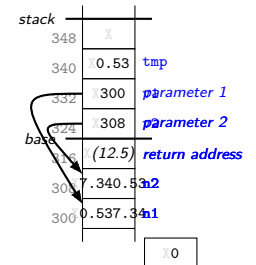
- ▶ En del funktioner **kombinerar** pekarp parametrar med returvärden
- ▶ Då används ofta returvärdet som en **signal** om allt gick som det skulle med de övriga parametrarna
- ▶ Exempel:
 - ▶ Funktionen `scanf()` tar pekare för att **lagra** värden
 - ▶ Returvärdet från `scanf()` är i normalfallet antalet **lyckade matchningar**
 - ▶ Testet

```
if (scanf("%d,%d", &a, &b) == 2) {  
    // We have good values in a and b  
} else {  
    // Do error handling  
}
```

kan användas för att säkerställa att vi bara jobbar på giltiga värden för a och b

Ett till exempel

```
code/swap.c  
1  #include <stdio.h>  
2  void swap(double *v1, double *v2)  
3  {  
4      double tmp;  
5      tmp = *v1;  
6      *v1 = *v2;  
7      *v2 = tmp;  
8  }  
9  int main(void)  
10 {  
11     double n1 = 0.53, n2 = 7.34;  
12     swap(&n1, &n2);  
13     printf("n1 = %.2f, n2 = %.2f\n", n1, n2);  
14     return 0;  
15 }
```


Variabler

Variabler och fält

- ▶ En variabel har ett **namn**
- ▶ En variabel är en namngiven plats i **minnet**
- ▶ En variabel är bundet till ett **värde**
- ▶ Värdet kan ändras dynamiskt genom **tilldelning**

Variablers begränsningar

- ▶ Lagra **ett** provresultat:

```
int res = 7;
```

- ▶ Lagra **tre** provresultat:

```
int res0 = 7;  
int res1 = 9;  
int res2 = 4;
```

- ▶ Lagra **N** provresultat:

- ▶ ???

- ▶ Beräkna medelvärde av **tjugo** provresultat:

```
int res0, res1, res2, res3, res4, res5, res6, res7, res8, res9,  
    res10, res12, res13, res14, res15, res16, res17, res18, res19;  
double avg = (res0 + res1 + res2 + res3 + res4 + res5 + res6  
    + res7 + res8 + res9 + res10 + res12 + res13 + res14 + res15  
    + res16 + res17 + res18 + res19) / 20;
```

Lösningen: Fält (array)

- ▶ Program arbetar ofta med stora mängder värden som **hör ihop**
 - ▶ Att gruppera sådana värden konceptuellt underlättar för **programmeraren**
 - ▶ Att gruppera värdena fysiskt (i datorns minne) gör program mer **effektiva**
- ▶ Ett **fält** är ett objekt som kan lagra **flera element** av **samma typ**
 - ▶ Varje element har ett **värde**
 - ▶ Elementen lagras **konsekutivt** i minnet

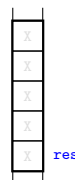
Deklaration av fält

- ▶ Ett fält måste **deklarerars** innan användning

- ▶ Måste ange **typ**, **namn** och **storlek**

- ▶ Denna kod

```
int res[5];
```


säger åt kompilatorn att reservera 5 konsekutiva minnesplatser som kan lagra värden av typ **int** och att associera denna sekvens med namnet **res**

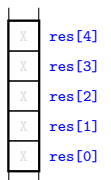
Indexering

- ▶ "Kärt barn har många namn"

- ▶ fält
 - ▶ arrayer
 - ▶ vektorer
 - ▶ matriser
 - ▶ indexerade variabler

- ▶ Man refererar till elementen i ett fält med hjälp av **heltalsindexering**

- ▶ Varje lagringsplats i fältet har eget **index**
 - ▶ `res[0]` är det första elementet
 - ▶ `res[4]` är det sista elementet
 - ▶ Variabelnamnet `res` refererar till **hela** fältet

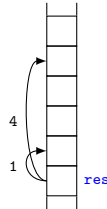

Indexet är ett uttryck

- Det är en avgörande skillnad mellan dessa två:

`res1` en variabel med namnet `res1`
`res[1]` ett element med index 1 i variabeln
(fältet) `res`

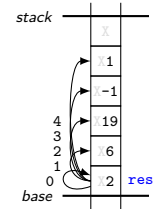
- Skillnaden är att indexet är ett uttryck som evalueras under exekveringen av koden
- Vi kan därför uttrycka saker som
 - `res[a + b]`
 - Om `a = 1` och `b = 3` kommer `res[a + b]` att referera till samma element som `res[4]`
- Kompilatorn översätter texten `res[k]` som en referens till minnet `k` stycken steg efter i minnet från `res`
 - Storleken på varje steg bestäms av typen för `res`
 - Om `res` börjar på adress 300 och varje element tar 4 bytes så kommer `res[4]` att referera till minne på adress 316

Initiering

- Precis som med alla andra variabler så måste vi initiera elementen i ett fält

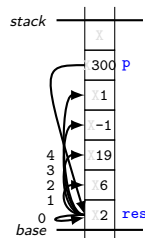
```
code/init-res.c
1  #include <stdio.h>
2
3  int main(void)
4  {
5      int res[5];
6      res[0] = 2;
7      res[1] = 6;
8      res[2] = 19;
9      res[3] = -1;
10     res[4] = 1;
11     return 0;
12 }
```


Pekare och fält, indexing

- Det går att indexera sig relativt en pekare också
- Indexeringen fungerar nästan likadant för en pekare som för ett fält
- För ett fält används adressen för fältet som utgångspunkt
 - För en pekare så används adressen i pekarvariabeln
- Syntaxen och semantiken är i övrigt identisk

```
code/init-res2.c
1  #include <stdio.h>
2
3  int main(void)
4  {
5      int res[5];
6      int *p = res;
7      p[0] = 2;
8      p[1] = 6;
9      p[2] = 19;
10     p[3] = -1;
11     p[4] = 1;
12     return 0;
13 }
```


Deklarera och initiera

- Vi kan initiera fält vid deklaration enligt följande

```
int a[2] = {1, 2};
int b[] = {1, 2, 3, 4};
```

- Det är dock klokt att explicit sätta storleken på fältet, dvs.

```
int days[12] = {31, 28, 31, 30, 31, 30, 31, 31, 30, 31, 30, 31};
```

Indexgränser

- ▶ Vad som ligger utanför de deklarerade indexgränserna är **odefinierat**
- ▶ Detta innebär att när följande kod körts

```
int a[2] = {1, 2};  
int k = a[2]; // Refers to outside valid range!
```

så kan `k` innehålla **vad som helst**!

- ▶ Vi måste **själva** hålla reda på hur många element ett fält har och se till att vi håller oss **inom gränserna**
- ▶ Vi får **ingen** varning vid kompilering!
- ▶ Följden vid fel kan bli
 - ▶ konstiga resultat (ett **logiskt fel**)
 - ▶ eller så kraschar programmet (ett s.k. **runtime-fel**)

Fält och iterationer (1)

- ▶ Det är ofta naturligt att iterera över indexen i ett fält:

```
int main(void)  
{  
    int a[6] = {1, 2, 3, 7, 5, 24};  
    for (int i = 0; i < 6; i++) {  
        printf("a[%d] = %d\n", i, a[i]);  
    }  
    return 0;  
}
```

- ▶ Utskrift:

```
a[0] = 1  
a[1] = 2  
a[2] = 3  
a[3] = 7  
a[4] = 5  
a[5] = 24
```

Fält och iterationer (2)

- ▶ Ett exempel till:

```
int main(void)  
{  
    int a[6] = {1, 2, 3, 7, 5, 24};  
    double sum = 0.0;  
    for (int i = 0; i < 6; i++) {  
        sum += a[i]  
    }  
    printf("The average value of the array is: %.2f\n",  
          sum/6);  
    return 0;  
}
```

- ▶ Utskrift:

The average value of the array is: 7.00

Tvådimensionella fält

- ▶ Ett tvådimensionellt fält kallas ibland för en **matrix**
- ▶ Ett tvådimensionellt fält av heltal med 5 rader och 7 kolumner kan t.ex. skapas med

```
int mat[5][7];  
mat[2][1] = 1;  
mat[3][5] = 2;
```

	[0]	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[6]
[0]	x	x	x	x	x	x	x
[1]	x	x	x	x	x	x	x
[2]	x	1	x	x	x	x	x
[3]	x	x	x	x	2	x	x
[4]	x	x	x	x	x	x	x

- ▶ Precis som tidigare räknas indexen med start i 0

Två-dimensionella fält (1)

- ▶ Det är lättast att tänka på två-dimensionella fält som en **matrix**, med **rader** och **kolumner**

- ▶ Deklarationen `int a[3][4]` kan ses på följande vis:

a[0][0]	a[0][1]	a[0][2]	a[0][3]
a[1][0]	a[1][1]	a[1][2]	a[1][3]
a[2][0]	a[2][1]	a[2][2]	a[2][3]

- ▶ I minnet lagras dock flerdimensionella fält **kontinuerligt**...

a[0][0]	a[0][1]	a[0][2]	a[0][3]	a[1][0]	a[1][1]	...
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----

- ▶ ...och det finns fortfarande **inget skydd** om man indexerar sig **utanför gränserna**...

Två-dimensionella fält (2)

- ▶ Följande tre variabler

```
int mat1[5][7] = {{0}};  
int mat2[5*7];  
int mat3[7][5];
```

kommer alla att lagras som ett 35 element långt fält med **int** i minnet

- ▶ Fältet `mat1` kommer att vara **initierad** till bara 0:or
- ▶ Man kan skapa fält med tre eller fler dimensioner

Kodexempel med tvådimensionellt fält

- ▶ Vad skriver följande kod ut?

```
1 #include <stdio.h>  
2 int main(void)  
3 {  
4     const int rows = 6;  
5     const int columns = 10;  
6     int a[rows][columns];  
7     for (int i = 0; i < rows; i++) {  
8         for (int j = 0; j < columns; j++) {  
9             a[i][j] = (i + 1) * (j + 1);  
10        }  
11    }  
12    for (int i = 0; i < rows; i++) {  
13        for (int j = 0; j < columns; j++) {  
14            printf("%2d ", a[i][j]);  
15        }  
16        printf("\n");  
17    }  
18    return 0;  
19 }
```

- ▶ Utskrift

```
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10  
2 4 6 8 10 12 14 16 18 20  
3 6 9 12 15 18 21 24 27 30  
4 8 12 16 20 24 28 32 36 40  
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50  
6 12 18 24 30 36 42 48 54 60
```

Fält och parametrar

Element som parametrar

- ▶ Element i ett fält fungerar som vilken variabel som helst
- ▶ Är fältet deklarerat av typen `int`

```
int arr[5];
```

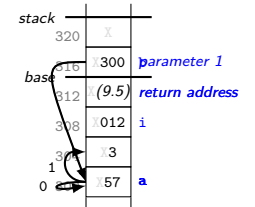
så är `arr[i]` helt enkelt en `int`

```
printf("arr[%d] = %d\n", i, arr[i]);
```

Fält som parametrar (1)

- ▶ Skickar vi **fältet** som parameter så skickas **adressen**

```
code/add-one-arr.c
1  #include <stdio.h>
2  void add_four(int *b)
3  {
4      b[0] = b[1] + 4;
5  }
6  int main(void)
7  {
8      int a[2] = {5, 3};
9      add_four(a);
10     for (int i=0; i<2; i++) {
11         printf("a[%d] = %d\n", i, a[i]);
12     }
13     return 0;
14 }
```



```
a[0] = 7
a[1] = 3
```

Fält som parametrar (2)

- ▶ Notera att fältet tas emot som en pekare

```
1 void add_four(int *b)
2 {
3     b[0] = b[1] + 4;
4 }
```

- ▶ Det går också att skriva så här:

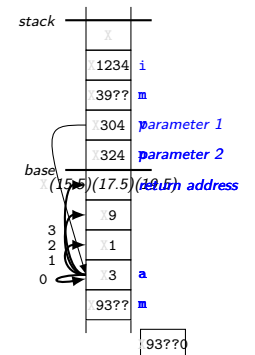
```
1 void add_four(int b[])
2 {
3     b[0] = b[1] + 4;
4 }
```

- ▶ Formuleringarna är syntaktiskt ekvivalenta

Fält som parametrar (3)

- ▶ Vi måste skicka med **storleken** på fältet till funktionen
- ▶ Annars finns risken att vi indexerar **utanför** fältet

```
code/find-max.c
1  #include <stdio.h>
2  int max(int *v, int n)
3  {
4      int m = v[0];
5      for(int i = 1; i < n; i++) {
6          if (v[i] > m) {
7              m = v[i];
8          }
9      }
10     return m;
11 }
12 int main(void)
13 {
14     int m, a[3] = {3, 1, 9};
15     m = max(a,3);
16     printf("max(a,3) = %d\n", m);
17     m = max(a,2);
18     printf("max(a,2) = %d\n", m);
19     m = max(a,4);
20     printf("max(a,4) = %d\n", m);
21     return 0;
22 }
```

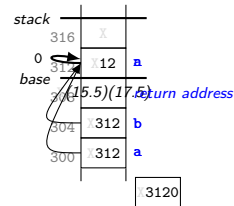


```
max(a,3) = 9
max(a,2) = 3
max(a,4) = ??
```

Pekare som returvärden (1)

- Vad händer när denna kod körs?

```
code/ptr-ret.c
1  #include <stdio.h>
2  int *dummy1(void)
3  {
4      int a[1] = {1};
5      return a;
6  }
7  int *dummy2(void)
8  {
9      int n = 2;
10     return &n;
11 }
12 int main(void)
13 {
14     int *a, *b;
15     a = dummy1();
16     printf("a = %d\n", a[0]);
17     b = dummy2();
18     printf("a = %d, b = %d\n", a[0], b[0]);
19     return 0;
20 }
```



```
a = 1
a = 2, b = 2
```

Pekare som returvärden (2)

- Funktioner som returnerar värden gör det genom att **kopiera** värdet
- Om returvärdet är en **pekare** (adress) kan vi få en pekare som pekar till fel del av stacken
- När funktionen returnerar **frigörs** minnet som funktionen använt till lokala variabler
- Nästa funktion som anropas får tillgång till **samma minne** och kan alltså **ändra** i det, vilket kan få oönskade sidoeffekter
- Vi skall alltså **aldrig** returnera en adress till en lokal variabel!
- Vill vi använda funktioner till att allokerat minne till fält så finns en speciell teknik
 - Dynamisk minnesallokering (senare kurser)

Tips

- Det är lätt att det blir typfel vid aktuella och formella parametrar
 - Kompilatorn ger ofta varningar
 - Tips: Ta de enkla program som vi tittat på i dag, skriv in och experimentera med dem
- Börja med att få något litet att fungera
 - Kan vara kod från föreläsning, övningsuppgift, bok, etc. eller från tom fil
 - Modifiera, lägg till
 - Kompilera och testa i varje steg